

na řad státního železničního rozpočtu, avšak jen potud, pokud by zvýšení dosavadního jejich služného nenastalo; také mohou, jestliže právoplatně vzdají se práva k odpočinkovému požitku, dle všeobecných pravidel státním úředníkům příslušejícího, zůstatí členy svrchu dotčeného pensijního (zaopatřovacího) ústavu státní železničné správy. K podáním nebo dopisům, jež ode stran nebo samosprávných úřadů a orgánů dojdou státních železničných ředitelstev a sepsány jsou v některé zemské řeči obvyklé v těch krajích, v nichž jsou železničné trati řečeným služebným místům přidělené, odpověděno buď v téže řeči. Všechna oznámení pro obecnost určená (výhlášky, nápisy, oběžníky atd.) buďte vydána v řeči německé a v příslušné řeči v zemi obvyklé.

Ministři.

I. Pojem.

Ministři jsou nejvyšší státní úředníci, kteří jsouce hlavě státu bezprostředně podřízeni jednotlivá samostatně organisovaná odvětví státní správy řídí a spravují, vladaři radou po boku stojí, a — v ústavních státech — netoliko vladaři, nýbrž i zastupitelstvu lidu jsou zodpovědni. Již v římském císařství měli vladaři ve svém consistoriu principis státní kancelář skládající se z různých služebních oddělení, jichž představení museli jejich suveréní rozkazy prováděti; v říších germánských měli králové po svém boku řadu nejvyšších dvorských a říšských úředníků. Postupem času objevila se potřeba podrobiti odvětví veřejné služby řízení jednotnému a postaven tudíž ministr v čelo každého samostatně organisovaného oboru správy (ressort) jsa jako takový roveň ministrům ostatním.

II. Nejvyšší správa rakouské polovice říše jest soustředěna v ministerské radě, již v čele stojí ministerský předseda (ministrpresident). Ministerská rada, jež odbývá své porady pod předsednictvím císaře nebo předsedy ministerstva resp. ve službě nejstaršího ministra, jest kollegium skládající se ze všech ministrů, kteréž má za účel, aby jednotná správa jednotlivých ressortů byla vedena dle souhlasných zásad, aby nutná souvislost oborů působnosti jednotlivých ministerstev byla zachována. Ministrům po dobu jich úřadování přísluší predikát »excellence« a při dvoře požívají téhož pořadí jako skuteční tajní radové (vým. ze dne 13. ledna 1868 č. 95). Ministry jmenuje císař z pravidla k návrhu ministerského předsedy; před nastoupením služby skládají předepsanou přísahu. Dle ústavních zásad má se při jmenování ministra hleděti k parlamentární většině, t. j. ministr má býti vzat z majority zastupitelstva lidu; od této zásady, jež v jiných státech (Anglii, Nizozemí, Itálii a j.) důsledně se zachovává, dlužno v Rakousku, kde v poslanecké sněmovně žádná z různých stran nemá většiny, často se uchýliti. Rozeznávají se ministři s portefeuillem a bez portefeuillu (odboru) tito slují též ministry konferenčními a přísluší jim v ministerské radě místo i hlas; určitého ressortu správního však nemají, nýbrž zastupují obyčejně v parlamentě toliko vůdčí zásady ministerské rady. Nyní pozůstává 10 ministerstev a sice: ministerstvo vnitra, spravedlnosti, obchodu, kultu a vyučování, orby, financí, zemské obrany, železnic a konečně 2 ministerstva bez portefeuillu pro Čechy a pro Halič.

Nejvyšší říšskou správu společnou královstvím a zemím v říšské radě zastoupeným a zemím koruny uherské tvoří společná říšská ministerstva a centrální úřady a sice: ministerstvo císař. a král. domu a zahranič-

ních záležitostí, společné říšské ministerstvo války a společný nejvyšší účetní dvůr (viz tyto čl.).

Jednotlivá ministerstva dělí se v sekce a departementy, jež mají určité agendy; v čele sekcí stojí odboroví přednostové (sekční chefové) se sekčními rady, ministerskými rady, ministerskými tajemníky a jinými úředníky. Dle státních zák. mají ministři právo kdykoli v obou sněmovnách říšské rady se objeviti nebo komisary se nechati zastupovati, tu kdykoli slova se uchopiti, vládní předlohy předkládati a zastupovati. Císař ministry jmenuje a propouští, a obsazuje k návrhu příslušných ministrů všechny úřady v jednotlivých odvětvích státní správy, pokud zákon nenařizuje nic jiného. Zákony se vyhlášují ve jménu císařově s odvoláním se k souhlasu zákonodárných sborů dle ústavy příslušných a za spolupodpisu zodpovědného ministra (čl. 2, 9 a 10 st. zák. z. ze dne 21. prosince 1867 č. 145 ř. z.).

III. Zodpovědnost ministrů.

Postavení ministrů jest podstatně jiné ve státě absolutním a ve státě konstitučním. Kdežto v prvním jsou zodpovědní toliko oproti vladaři, přistupuje k tomu ve státě ústavním ještě zodpovědnost vůči zastupitelstvu lidu, dle níž ministři mohou býti bráni v zodpovědnost za veškeré vládní akty vladaře, jenž jest nezodpovědný. Dle vzoru ústavy anglické a severoamerické byla tato zásada, že ministři jako nejvyšší státní úředníci jsou zodpovědní také zastupitelstvu lidu, kteréž tudíž může na ministra vznést obžalobu, pojata v ústavy konstitučních států. V Anglii má tato obžaloba povahu obžaloby kriminalní; žalobcem jest sněmovna dolní, soudcem sněmovna horní, kteráž může uznati na kterýkoli způsob trestu, i na trest smrti. V Severní Americe vznáší obžalobu sněmovna representantů a rozsudek vynáší senát; řízení má tu povahu aktu politického, neboť senát nemůže vysloviti trest kriminální, nýbrž toliko propuštění z úřadu.

V rakouské ústavě obě tyto zásady jsou spojeny způsobem tím, že dle zák. ze dne 27. července 1867 č. 101 ř. z. státní dvůr soudní, jenž o této obžalobě rozhoduje, jest příslušný též k rozhodnutí o činech a opomenutích dle ob. tr. z. trestných, jež ministru v obžalobě se za vinu kladou. Jest tudíž třeba k platnosti každého vládního úkonu spolupodpisu zodpovědného ministra (§ 1 cit. zák. ze dne 25. července 1867) nejen proto, aby se tím pravost jeho dosvědčila, nýbrž i aby touto kontrasignací se dalo na jevo, že podepsaný ministr jest za obsah zodpověden.

Rozeznává se zodpovědnost politická a právní:

1. Politická zodpovědnost, zvaná též parlamentární, záleží v tom, že ministr pro všechny své činy a opomenutí jako rádce koruny zastupitelstvem lidu může býti brán v odpovědnost. Parlamentární zodpovědnost v konstituční soustavě výrazu dochází v tom, že vůdčí zásady vládní ministerstva resp. i jednotlivých ministrů musí souhlasiti se zásadami většiny v parlamentě, jinak dle parlamentárních zásad musí ministerstvo podati demissi. Následkem politické zodpovědnosti mohou též členové ministerské rady říšskou radou býti bráni v odpovědnost pro všechny činy a opomenutí v obor jich úřední působnosti spadající, jimiž zúmyslně nebo z hrubé nedbalosti jejich porušena byla ústava království a zemí v říšské radě zastoupených, zemské zřízení některé z nich nebo vůbec zákon jiný (§ 2 cit. zák.).

2. Právní zodpovědnost rozpadá se v trestní a civilní:

a) Trestní zodpovědnost v užším smyslu vztahuje se na všechny činy a opomenutí vlády, jež jsou povahy zločinné nebo jež jsou státu neb vůbec nebezpečny. V tom směru cit. zák. ze dne 25. července 1867 dále rozeznává:

α) Stíhání pro činy a opomenutí dle ob. tr. z. trestné, jež ministru za vinu se kladou, přísluší z pravidla řádným soudům (§ 5).

β) Každá z obou sněmoven říšské rady může vznést na ministra obžalobu i pro takové trestné činy jeho, jež spadají pod obecný tr. zák., pokud jsou v souvislosti s veřejnými jeho funkcemi. V tomto případě jest pak ohledně těchto činů výhradně příslušným státní dvůr soudní, jemuž se pak postoupí vyšetřování u řádných soudů snad zahájené. Jedná se tedy v případě § 8 o takové činy trestné, jež rovněž obsahuje ob. zák. trestní, jež však s veřejnými funkcemi ministra jsou v těsné souvislosti.

β) Civilní zodpovědnost: Každého ministra lze před řádnými soudy žalovati o náhradu škody způsobené státu nebo soukromé osobě jeho úředním výkonem, jež státním soudním dvorem za protizákonný byl prohlášen. Pokud však trvá řízení o ministerské obžalobě pro ten čin některou sněmovnou před státní dvůr soudní vznesené, nepřipouští se tato žaloba o náhradu; nárok na náhradu škody lze však v tomto případě provést v adhesním řízení před státním soudním dvorem. Právo obžaloby přísluší každé z obou sněmoven říšské rady (§ 6).

IV. Obžaloba ministerská.

Ku předběžné poradě o návrhu na vydání ministra v obžalovanost zvolí se výbor, jež potřebné vyhledávání má provést; za tím účelem může vyslyšati svědky a znalce, jakož i ministra, proti němuž návrh zní, nebo přijmouti od něho písemné ospravedlnění a listiny sloužící k jeho obhájení. K jednání o zprávě tohoto výboru ve sněmovně se může ministr dostaviti a tam prohlášení své učiniti. K podání obžaloby jest pak třeba dvoutřetinové většiny. Usnesla-li se sněmovna na vydání ministra v obžalovanost, má tento ihned svou úřední působnost zastaviti, a má usnesení toto adresou císaři ve známost býti uvedeno. Příslušným forem, před nímž se má ministr zodpovídati, jest státní dvůr soudní. O složení téhož a řízení před ním srv. tento čl. Sněmovna, jež na obžalobě se usnesla, může až do početí jednání před státním soudním dvorem dvoutřetinovou většinou na tom se usnésti, že od obžaloby se ustupuje. Táž sněmovna má též jako zástupce obžaloby před státním soudním dvorem jmenovati tři své členy (§§ 10—15 cit. zák.).

Míra důlní.

I. Pojem.

Důlní míra obsahuje určitou plochu ve vodorovné rovině záraziště v podobě obdélníku majícího v objemu 45.116 m^2 a rozšiřuje se z pravidla do věčné výšky a hloubky (§ 42 hor. z.). Každé volné kutiště uděluje nárok na propůjčení nejméně jedné míry důlní. U kamenného uhlí zvyšuje se tento nárok na 2 podél nejdelší strany spolu hraničící míry důlní t. j. na dvojnásobnou míru (§ 34 hor. z.).

II. Propůjčení.

Propůjčení míry důlní má místo jen tehda, když vyhrazené nerosty ve svých ložiscích na ohlášeném místě tak odkryty jsou, že dle místních poměrů jest za to míti, že hodí se k dobývání (§ 44 hor. z.). Je tudíž